

आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को नीति तथा कार्यक्रम

आठविसकोट नगरपालिका, रुकुम (पश्चिम)

आठविसकोट नगरपालिका

रुकुम (पश्चिम)

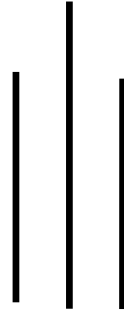
कर्णाली प्रदेश

२०७५

नगर सभाको बैठकमा मिति २०७५ साल असार १३ गते विहीबार

नगर प्रमुख श्री गोर्ख बहादुर के.सी.ले

प्रस्तुत गर्नु भएको

आर्थिक वर्ष २०७५/०७६

को

नीति तथा कार्यक्रम

आठविसकोट नगरपालिका

रुकुम(पश्चिम)

कर्णाली प्रदेश

२०७५

आठविसकोट नगरपालिका, रुकुम(पश्चिम)

१. नेपाली जनताको त्याग, बलिदान र लामो संघर्षको परिणाम स्वरूप प्राप्त भएको नेपालको संविधान २०७२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी आठविसकोट नगर सरकारको तर्फबाट दोस्रो पटक आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को आठविसकोट नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा सिंगो नगरपालिकाले गर्वको अनुभूति गरिरहेको छ।
२. समाजवाद उन्मुख राज्य व्यवस्था प्राप्तीको आन्दोलनमा जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने ज्ञात अज्ञात महान् सहिदहरुप्रति श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु। राज्य व्यवस्था परिवर्तनका युद्ध र आन्दोलनमा आफ्नो शरिरका अंगहरु गुमाउनु हुने घाइते तथा अपांग योद्धाहरुको उच्च सम्मान गर्न चाहन्छु। वेपत्ता योद्धाहरुको स्मरण गर्दै सम्पूर्ण सहिद परिवारप्रति उच्च सम्मान प्रकट गर्दछु। राष्ट्रियता, लोकतन्त्र र जनजीविकाको आन्दोलनमा अगुवाई गर्नुहुने सम्पूर्ण अग्रजहरुको योगदानको उच्च सम्मान सहित यसको लागि नेपाली जनताले पटक-पटक गर्दै आएको ऐतिहासिक जनआन्दोलन, महान जनयुद्ध, मधेश आन्दोलन एवम् विभिन्न कासखण्डमा भएका संघर्ष र आन्दोलनको स्मरण गर्न चाहन्छु।
३. भौगोलिक विकटता र विविधता दुवै रुपमा चित्रित गरीवी, अभाव र अशिक्षाजस्ता थुप्रै समस्याहरुबाट ग्रसित रुकुम जिल्ला र सिंगो देशको समृद्धि र विकासको लागि निरन्तर रुपमा मन, वचन र कर्मले समर्पित हुनु हुने "उज्यालो नेपाल" का अभियान्ता, पूर्वमन्त्री एवम् प्रतिनिधिसभा सदस्य माननीय श्री जनार्दन शर्मा 'प्रभाकर' ज्यूलाई स्मरण गर्दै रुकुमको समग्र विकास र रुकुमेलीहरुको देशव्यापी पहिचानका लागि खेल्नुभएको भूमिका र योगदानको उच्च सम्मान गर्न चाहन्छु। साथै उहाँले यस नगरपालिकाको विकास र सम्वृद्धि तथा नीतिहरुको निर्धारणमा दिनुभएका मुल्यवान सल्लाह र निरन्तरको प्रेरणाको लागि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु। त्यसै गरी यस जिल्लाबाट राष्ट्रिय सभामा प्रतिनिधित्व गर्नु हुने राष्ट्रियसभा सदस्य माननीय श्री ठगेन्द्र प्रकाश पुरी र प्रतिनिधिसभा सदस्य माननीय श्री तिर्था गौतम, कर्णाली प्रदेश भूमी व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्री माननीय श्री विमला के.सी. तथा प्रदेश संसदमा प्रतिनिधित्व गर्नु हुने प्रदेश सभा सदस्य माननीय श्री रातो कामी, माननीय श्री गोपाल शर्मा र माननीय श्री देवी आली ज्यूलाई हार्दिक धन्यवाद सहित स्मरण गर्न चाहन्छु।
४. सात दशक लामो संघर्षपछि, संविधानसभाबाट नेपालको संविधान जारी भएसँगै समाजवाद उन्मुख लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था, बहुलवाद, सामाजिक न्यायसहितको समानुपातिक, समावेशी प्रतिनिधिमूलक व्यवस्था, मौलिक अधिकार, नागरिक स्वतन्त्रता, धर्म निरपेक्षता जस्ता महत्वपूर्ण उपलब्धिहरु संस्थागत भएका छन् र हुने क्रममा छन्। संविधानले अंगिकार गरेको विविधता बीचको एकता, सामाजिक सांस्कृतिक ऐक्यवद्धताले नेपालीको स्वाभिमानलाई अभि उँचो बनाएको छ। सबै प्रकारका भेदभावको अन्त्य गरी आर्थिक सम्वृद्धि, समानता र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्ने आधारशीला खडा भएको छ।
५. जनताको पूर्ण लोकतन्त्र, विधिको शासन, सुशासन सहितको विद्युतीय शासन, जनताप्रति उत्तरदायी राज्य, भ्रष्टाचारमुक्त सभ्य, सुसंस्कृत एवम् कर्तव्यप्रति दृढ समतामूलक एवम् न्यायपूर्ण समाजलाई आदर्शको रुपमा लिनै स्वच्छ, सफा, शान्त, सुशासनयुक्त, समृद्ध र सुखी नगरको निर्माणको लागि नगर सरकार प्रतिवद्ध छ।

६. हाम्रो नगर भौगोलिक तथा जैविक विविधतायुक्त छ । यस नगर भित्र केही समुदायहरु बीच सामाजिक-सांस्कृतिक विभेद तथा आर्थिक पछौटेपन, चरम गरीबी, बाल विवाह, बहुविवाह, बेरोजगारी, कुपोषण, अशिक्षा जस्ता सामाजिक समस्याहरु रहेका छन् । यस प्रकारका विविधता र समस्याहरुको बीच सामाजिक-सांस्कृतिक सद्भाव र सहिष्णुताको माध्यामबाट समता र न्यायमा आधारित समुन्नत समाज निर्माण गर्नु हाम्रो मूल ध्येय हो । संविधान प्रदत्त अधिकारको दायरा भित्र रही आवश्यक कानूनी, संस्थागत एवम् कार्यात्मक व्यवस्था गर्दै समृद्ध र समुन्नत आठविसकोट नगरपालिकाको निर्माणको लागि यस वर्ष पनि “समृद्ध गाउँ-शहरको रहर, स्वच्छ, सफा, सुशासनयुक्त र शान्त आठविसकोट नगर” भन्ने नारालाई पुनः व्यवहारिक रुपमै कार्यान्वयनमा ल्याईने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।
७. दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गरी आर्थिक विकास र समृद्धिको चाहनालाई सार्थक तुल्याउन सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रिया एवम् दिगो विकासको लक्ष्य अनुसार वडा, टोल वस्तीबाट प्राथमिकताका साथ छनोट भएका तथा नगरपालिकाले समेत उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्न खोजेका शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, ग्रामिण सडक, ऊर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत, सूचना तथा संचार प्रविधि, सहकारी, उद्योग तथा वणिज्य, वन तथा वातावरण, संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित आयोजनाहरुको प्रतिफल सुनिश्चित हुने गरी कार्यान्वयन क्षमता बढाउनुका साथै प्रभावकारी र जवाफदेही अनुगमनको व्यवस्था गरिनेछ ।
८. नेपालको संविधानले नेपाली जनताको सार्वभौमिकता र नागरिक सर्वोच्चतालाई संवैधानिक, कानूनी र व्यवहारिक रुपमा स्थापित गरिसकेको छ । संविधान प्रदत्त अवसर, राज्यबाट गरिने सेवा सुविधा, समग्र सुरक्षा र सम्मान सबै जनताले सहज, अनुकूल र वास्तविक अर्थमा अनुभूति हुने किसिमले प्राप्त गर्न सक्नु भनेर नै राज्य पुर्नसंरचना गरिएको हो । राज्य पुर्नसंरचनाको मूल उद्देश्य जनताको घरदैलोमा सुशासन सहितको सरकार भएकोले त्यसलाई व्यवहारिक रुपमै कार्यान्वयन गराउन एवम् जनतालाई राज्य भएको अनुभूति दिलाउन “समुदाय, संगठन र कर्मचारी सवलीकरण” मा जोड दिईनेछ ।
९. समृद्ध नगर निर्माणको लागि सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाईनेछ । राजश्व र कर प्रशासन सम्बन्धि नीतिको निर्माण गरी पहिचान भएका राजश्वका स्रोत, दायरा र दर अनुसार प्रगतिशील एवम् समतामूलक कर सिद्धान्त अनुसार राजश्व प्राप्त गर्न प्रभावकारी संस्थागत र कानूनी व्यवस्था गरिनेछ । “समृद्ध गाउँ-शहरको रहर, पूरा हुन्छ तिरे कर” भन्ने नारालाई यस वर्ष पनि सार्थक तुल्याउन र “कर र मृत्यु शाश्वत सत्य हुन्” भन्ने यथार्थतालाई कार्यान्वयनमा ल्याउन व्यापक रुपमा करदाता शिक्षा लागू गरिनेछ । आन्तरिक आम्दानीलाई बढाउँदै आत्मनिर्भर र आफैमा सक्षम नगरपालिकाको निर्माणको लागि संभव भएसम्मका सम्पूर्ण उपायहरु अवलम्बन गरिनेछ । कर नतिर्ने, कर छलि एवम् चुहावट गर्ने, संकलित राजश्व दुरुपयोग गर्ने व्यक्ति एवम् निकायको पहिचान गरी दण्डित गरिनेछ ।
१०. वडाहरुमा बजेट विनियोजन गर्दा जनसंख्या, भूगोल, विकटता र पछौटेपना, मानव विकास सूचकांकको अवस्था, पूर्वाधारको अनुपातमा राजश्व संकलन गर्न सक्ने क्षमता र आ.व. २०७४/०७५ मा राजश्वको संभावना अनुसार संकलित राजश्वको प्रतिशत र खर्चको

आवश्यकतालाई मुख्य आधार बनाईनेछ । नगरपालिकाको राजश्व नीतिलाई प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयन गरी लक्ष्य अनुसार वा सोभन्दा बढी राजश्व संकलन गर्न सफल वडा एवम् निकायलाई प्रोत्साहन स्वरूप कूल राजश्वको केही प्रतिशतले हुन आउने रकम प्रशासनिक खर्च वापत उपलब्ध गराईनेछ ।

११. यो आर्थिक वर्ष कृषि, उद्योग, शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा समृद्धिको इतिहास रच्ने आर्थिक वर्ष हुनेछ । “पानी, खानी, कृषि र वनमा लगानी, हाम्रा युवा समृद्धिका खानी” भन्ने नारालाई सार्थक तुल्याइनेछ । बजेट विनियोजन गर्दा संविधानले निर्दिष्ट गरेको लक्ष्य हासिल गर्ने गरी कार्यक्रम तय गरिनेछ ।
१२. अबको विकास सूचना र तथ्यांकको गहन विश्लेषण, अनुसन्धान र प्रमाणमा आधारित हुनेछ । भू-सूचना प्रणालीमा आधारित डिजिटल नगर प्रोफाइल निर्माणको कार्यलाई मूर्तरूप दिईनेछ । बजेट विनियोजनको दक्षता र खर्च गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । व्यवस्थित योजना, मापदण्ड, अध्ययन र तथ्यविना बजेट विनियोजन गर्ने, बजेट छर्ने प्रवृत्तिलाई पूर्ण रूपमा निर्मूल गर्दै वार्षिक योजना कार्यान्वयन कार्ययोजना बनाई लागू गरिनेछ र उद्देश्य अनुसारका नतिजा समयमै प्राप्त गरिनेछ ।
१३. नियमित बजार अनुगमनको व्यवस्था गरी सिन्डिकेट, कालोबजारी, मिलेमतो, कृत्रिम अभाव सिर्जनाजस्ता प्रवृत्तिलाई स्थानीय प्रशासनको सहयोग र समन्वयमा निर्मूल गर्न पहल गरिनेछ । होटेल व्यवसाय, तरकारी तथा फलफुल पसल, माछामासु पसल आदिमा गुणस्तर सुनिश्चित गर्न मापदण्ड बनाई लागू गरिनेछ । चको मूल्य नियन्त्रण गर्न सहकारी तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सुपथ मुल्य पसल सञ्चालनमा ल्याईनेछ । उपभोक्ताहरुको हक, हित र अधिकारको सुनिश्चितताको लागि उपभोक्ता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यी कार्यहरुको लागि पर्याप्त बजेट व्यवस्था हुनेछ । सार्वजनिक खरिद प्रणालीलाई प्रतिस्पर्धी, पारदर्शी र गुणस्तरिय बनाउँदै लगिनेछ । त्रिचुतीय खरिद प्रणालीलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१४. वडा तथा नगरपालिकाको वित्तीय व्यवस्थापन क्षमता र जवाफदेहिता बढाइनेछ । राजनीतिक नेतृत्व र कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । राजनीतिक स्थिरता, व्यवसायिक कर्मचारीतन्त्र र सहयोगी समाजको निर्माणको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । “सिर्जनशिलतालाई प्रोत्साहन, उत्कृष्टतालाई पुरस्कार” अवधारणा अनुसार उत्कृष्ट काम गर्ने कर्मचारी र पदाधिकारीलाई वार्षिक रूपमा सम्मान सहित पुरस्कृत गरिनेछ । साथै कर्मचारीको व्यवसायिकता अभिवृद्धिको लागि प्रत्येक कर्मचारीले एक वर्षमा कम्तिमा एक पटक सार्वजनिक सेवा प्रवाह र आयोजना संचालन सम्बन्धि तालिम लिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१५. वार्षिक कार्यतालिका निर्माण गरी बजेट तथा योजना तर्जुमा, कार्यक्रम स्वीकृति, वार्षिक खरिद योजना निर्माण, योजना कार्यान्वयन, उपभोक्ता समितिहरुको सशक्तिकरण, योजना अनुगमन तथा मूल्यांकन, सार्वजनिक सुनुवाई, प्रगति समिक्षा लगायतका कार्यलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
१६. यस आर्थिक वर्षमा नगरपालिकाको पञ्चवर्षिय आवधिक योजना निर्माण, विषयगत एवम् क्षेत्रगत गुरुयोजना निर्माण, एकीकृत गुरुयोजना निर्माण लगायतका योजना निर्माणसँग

सम्बन्धित कार्यहरु सम्पन्न गरिनेछ । योजना तथा गुरुयोजना निर्माणको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्था हुनेछ ।

१७. आठविसकोट नगर मानव विकास सूचकांकको दृष्टिले निकै पछाडी रहेको स्थानिय तह हो । यहाँको गरीबी न्यूनिकरण गर्दै सम्वृद्धि प्रवर्द्धन गर्नको लागि छुट्टै गरीबी निवारण सचिवालय गठन गरी विविध क्षेत्रका कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक ढंगले अगाडी बढाउने व्यवस्था गरिनेछ ।

१८. उपरोक्त व्यवस्था बाहेक केहि मूल विषयहरुमा निम्नानुसार नीतिको तर्जुमा गरिएको छ :

१८.१ उद्योग सम्बन्धि नीति

१८.१.१. “स्थानीय स्रोत साधन र सीपको उपयोगबाट उद्यम र रोजगारीमा वृद्धि, आठविसकोट नगरपालिकामा सुशासन सहितको सम्वृद्धि” लाई मूल ध्येयको रूपमा ग्रहण गर्दै लघु उद्यम विकास कार्यक्रमलाई अभियानकै रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । कृषि कच्चा पदार्थमा आधारित खाद्य र पेय पदार्थ उत्पादनका एक/एक वटा उद्योग, वनजन्य कच्चा पदार्थमा आधारित एकवटा मभौला उद्योग र निर्माण सामग्रीको एक वटा गरी जम्मा चार वटा उद्योगहरु आगामी आ.व. २०७५/०७६ भित्र निजी क्षेत्र, सहकारी, प्रदेश र संघीय सरकारको समन्वय र साभेदारीमा स्थापना गरिनेछ । स्थानीय स्रोत साधनमा आधारित अन्य उद्योगहरु स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । उपरोक्त उद्योगहरुबाट आ.व. २०७५/०७६ मा कम्तीमा ५०० जना यूवाहरुका लागि प्रत्यक्ष रोजगारी सिर्जना गरिनेछ ।

१८.१.२. १० जना भन्दा बढिलाई रोजगारि श्रृजना गर्ने सक्ने उद्योगलाई अनुदान तथा ऋण सहयोग दिने तथा सार्वजनिक निजी साभेदारी मोडेलमा सहकार्य गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।

१८.१.३. आठविसकोट नगरपालिका उद्यम विकास रणनीतिक योजना (२०७५/०७६ देखि २०७९/०८०) लाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८.१.४. नगरले औद्योगिक शिक्षा र चेतनाको विकास तथा उद्योग व्यवस्थापकिय ज्ञानको प्रसारको लागि विभिन्न तालिम तथा भ्रमणको व्यवस्था गर्ने छ । स्थापना हुने उद्योगको बचाव र विकासको लागि लेखा तथा व्यवस्थापकिय तालिम दिने तथा नगरले नै मेकानिकल जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने नीति लिईनेछ ।

१८.२ कृषि सम्बन्धि नीति

१८.२.१. यस आर्थिक वर्ष कृषिको क्षेत्रमा सम्वृद्धिको इतिहास रच्ने आधार वर्ष हुनेछ । कृषि क्षेत्रको विकासको लागि कृषि गुरुयोजना तयार गरी लागू गरिनेछ । अर्गानिक नगरपालिका निर्माणको लागि कृषि उपजहरुको अर्गानिक उत्पादन गर्ने अभियान तत्काल सुरु गरिनेछ । नमूनाको रूपमा नगरपालिका केन्द्रमा अर्गानिक तरकारी उत्पादन फर्म स्थापना गरी उक्त फर्मबाट उत्पादित तरकारी अर्गानिक होटेलको स्थापना गरेर त्यही खपत हुने व्यवस्था मिलाईनेछ । यसको लागि प्रदेश सरकारको समेत समन्वय र सहकार्यमा ऋण तथा अनुदानको

व्यवस्था गरिनेछ । अर्गानिक नगरपालिका निर्माणको लागि आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी लागू गरिनेछ ।

१८.२.२. कृषिको विविधीकरण, व्यवसायिकीकरण, आधुनिकीकरण र यान्त्रिकरण गरी तुलनात्मक लाभका बालीहरूको उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुने नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ । “एक वडा एक उत्पादन” भन्ने अवधारणा अनुसार एउटा वडामा कम्तिमा एक कृषि पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८.२.३. करार, सहकारी र सामूहिक खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । कृषिमा आधारित फलफूल उद्योग, जुस उद्योग, चिउरी उद्योग, खाद्यान्नसँग सम्बन्धित उद्योग, दुग्धजन्य उद्योगहरूमा लगानी गर्ने उद्यमीहरूलाई कूल लगानीको पचहत्तर प्रतिशतसम्म ऋण तथा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.२.४. कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन सिंचाई, मलखाद, बीउ बिजनको उपलब्धतामा सुधार गर्न आवश्यक नीति निर्माण गरी खरिद, ढुवानी लगायतमा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । नमुनाको रूपमा संभावित क्षेत्रहरूमा बाखा फर्म, कुखुरा फर्म, तरकारी खेती, फलफूल खेती संचालन गरी स्वरोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरिनेछ र युवाहरूलाई कृषि क्षेत्र तर्फ आकर्षित गरिदैं लगिनेछ ।

१८.२.५. निम्न, मध्यम, उच्च र व्यवसायिक रूपमा किसानहरूको वर्गीकरण गरी निम्न तथा मध्यम खालका किसानहरूलाई सोभो अनुदान र ऋणको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.२.६. संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँगको समन्वय र साभेदारीमा पशु तथा वाली बीमा कार्यक्रमलाई कृषकको विद्यमा पुऱ्याईनेछ । आर्थिक तथा सामाजिक रुपले पछि परेका कृषक केन्द्रित कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी बनाउन सहकारी खेतीको सुरुवात गरिनेछ ।

१८.२.७. “एक पकेट क्षेत्र एक प्राविधिक” को व्यवस्था गरिनेछ । कृषि पकेट क्षेत्रमा कृषि प्राविधिकको रूपमा कृषि स्वयमसेवक खटाइनेछ । पकेट क्षेत्रमा नै वन तथा कृषि नर्सरीको स्थापना गरिनेछ । भेडापालक किसानको समस्यालाई ध्यानमा राख्दै भेडीगोठ तथा पाटन र चरन क्षेत्रमा रहने गरी पशु प्राविधिकको व्यवस्था गरिनेछ । पकेट क्षेत्र बाहेकको क्षेत्रमा कार्य गर्न थप कृषि प्राविधिकको समेत व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१८.२.८. तत्काल नगरपालिका केन्द्रमा र आवश्यकता अनुसार अन्य स्थानमा “उत्पादन गर्ने काम किसानको र विक्रि वितरण गर्ने काम सहकारीको” भन्ने अवधारणा अनुसार एक विक्रि सहकारी संस्थाको स्थापना गरी कृषिजन्य उत्पादनको संकलन, सञ्चय, विक्रि वितरण, मूल्यको अनुगमन एवम् नियमन गरिनेछ ।

१८.२.९. जग्गा बाँभो राख्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गरी जग्गाधनीहरूको जग्गा जग्गाधनीले प्रयोग नगरेमा नजिकको गरिव घरधूरीलाई सामान्य करारमा खेतीपातीको लागि प्रदान गरिनेछ । साथै जग्गा बाँभो राख्ने जग्गाधनीहरूलाई जरिवाना स्वरुप थप भूमिकर लगाईनेछ ।

१८.२.१०. कृषकहरूलाई कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान र सीप प्रदान गर्न संघीय सरकार प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा कृषि ज्ञान केन्द्र स्थापना गरिनेछ । रेडियो तथा

अन्य संचार माध्याम, कल सेन्टर र तालिमको माध्यामबाट कृषि ज्ञानको प्रसारमा जोड दिईने छ ।

१८.२.११. माटो परिक्षण पश्चात माटो सुहाउँदो बाली लगाउने कार्यलाई अभियानको रुपमा संचालन गरिनेछ । संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा किसानहरुलाई माटो स्वास्थ्य प्रमाणपत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.२.१२. उत्कृष्ट कृषक छनोट गरी वार्षिक रुपमा पुरुस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । कृषकहरुलाई कृषि प्रविधिको जानकारी गराउन एवम् कृषि सम्बन्धी नवीनतम ज्ञान, सीप र कौशलको लागि अगुवा कृषक अध्ययन भ्रमणको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.२.१३. संभव भएसम्म प्रत्येक वडामा र अनिवार्य रुपमा राडीबजारमा हप्तामा कम्तिमा एक पटक विक्रि सहकारी संस्थासँगको साभेदारीमा हाटबजारको प्रवन्ध गरिनेछ । नगरपालिकाभित्र उत्पादन हुने कृषि उपजहरुको प्रचारप्रसार एवम् प्रवर्द्धनको लागि नगरस्तरिय कृषि मेला र कृषि उपजहरुको प्रदर्शनीजस्ता कार्यक्रमहरु आयोजना गरिनेछ ।

१८.२.१४. पशुपालन व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्न पशुको नस्ल सुधार कार्य जारी राखिनेछ । संभव भएसम्म कृतिम गर्भाधारण र संभव नभए उन्नत जातका बोकामा राँगा वितरण गरिनेछ । घाँसे खेति र घाँस नर्सरीलाई निरन्तरता दिईनेछ । मुख्य बजार क्षेत्रमा व्यवस्थित वधशाला र दूध डेरीको व्यवस्था गरिनेछ । “एक घर एक करिसावारी” को अवधारणालाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१८.२.१५. पहिचान भएका क्षेत्रहरुमा कृषि शीतभण्डारको स्थापना गरिनेछ । नगरपालिकामा स्थापना भएको कृषि संकलन केन्द्रलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

१८.२.१६. नगरपालिका क्षेत्रभित्रका जडिबुटीहरुको पहिचान गरी जडीबुटीमा आधारित उद्योग स्थापनाको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।

१८.२.१७. कृषि सेवा केन्द्र एवम् पशुसेवा केन्द्रहरुलाई व्यवस्थित गरी कृषि उत्पादनको लागि आवश्यक मासो, मल, विउ, औषधी, उपकरण र अन्य आवश्यक सामग्रीहरु सहित सुविधा सम्पन्न तुल्याईनेछ ।

१८.२.१८. सहकारी संस्था एवं समूह मार्फत सञ्चालन हुने दूध, मासु, फलफूल तथा तरकारीजन्य प्रशोधन उद्योगमा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.३ उर्जा सम्बन्धि नीति

१८.३.१. नेपाल सरकारले संचालन गरेको उज्यालो नेपाल अभियानलाई सहयोग पुग्ने गरी “उज्यालो नगर अभियान”लाई प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । वर्षौंदेखि सुरु भई सम्पन्न हुन नसकेका समस्याग्रस्त लघुजलविद्युत आयोजनाहरु यस आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गरिनेछ ।

१८.३.२. संचालनमा आएका तथा संचालनरत लघु जलविद्युत आयोजनाहरूलाई व्यवस्थित गरिनेछ र क्षमता सुधारको लागि संभाव्यता अध्ययन गर्न आवश्यक कदम चालिनेछ ।

१८.३.३. ऊर्जा क्षेत्रको विकासको लागि संभाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण, डिजाइन, ड्रइङ्ग, अन्वेषण, उत्खनन र अनुसन्धान, प्राविधिक परामर्शको लागि पर्याप्त बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.३.४. वडा नं. १, २, ३, ५ र १४ मा नयाँ लघु जलविद्युत आयोजनाको संभाव्यता अध्ययन गरी संघीय सरकार एवम् प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा कम्तिमा तीन वटा साना जलविद्युत आयोजनाहरू आगामी दुई वर्षभित्र सम्पन्न हुने गरी योजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । नगर भित्र स्थापना हुने उद्योगहरूको लागि उर्जाको सहज व्यवस्था गर्न संभाव्यताको आधारमा थप साना विद्युत गृहको स्थापना र संचालन गरिनेछ ।

१८.३.५. जलिलगार खोलामा सार्वजनिक, निजि र जनताको साभेदारी मोडेलमा मेघा प्रोजेक्टको रूपमा एक जलविद्युत आयोजनाको संभाव्यता अध्ययनको प्रक्रिया तत्काल अगाडि बढाइनेछ । यस आयोजनालाई “नेपालको पानी जनताको लगानी” को नीति अर्न्तगत हाम्रो नगरको गौरवको आयोजनाको रूपमा विकास गरिनेछ । स्यार्पु पावर कम्पनीमा नगर सरकार तथा नगरवासी जनता र नगरभित्रका विभिन्न संस्थाहरूको लगानी प्रोत्साहित गरिनेछ । भेरी नदी तथा जलिलगार खोलामा मेघा प्रोजेक्टमा लगानी गर्ने देशभित्रका वा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका लगानीकर्ताहरूलाई प्रोत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ र यी आयोजनामा स्थानिय सरकार र जनताको उचित अधिकार स्थापित गर्ने पहल गरिनेछ ।

१८.३.६. राष्ट्रिय प्रसारण लाईन विस्तार तथा ग्रामिण विद्युतिकरणको लागि संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारसँग अनुरोध गरिनेछ र उपरोक्त सरकारहरूबाट संचालन हुने आयोजनाहरूलाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

१८.४ सडक तथा सार्वजनिक यातायत सम्बन्धि नीति

१८.४.१ नगर सडक गुरुयोजना निर्माण गरी लागु गरिनेछ । गुरु योजना भन्दा बाहिर र वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन नगराई जथाभावी सडक बनाउने कार्यलाई पूर्ण रूपमा बन्द गरिनेछ ।

१८.४.२. आगामी दुई वर्षभित्र प्रत्येक वडा कार्यालयको केन्द्रमा सडक पुऱ्याउने गरी सडक संजालको विकास गरिनेछ । सञ्चालनरत सडकहरूलाई दिगो रूपमा सञ्चालन हुने किसिमले स्तरोन्नति गरी बाह्रै महिना सुचारु हुने व्यवस्था आगामी ४ वर्षभित्र गरिनेछ । यसको लागि संघिय सरकार र प्रदेश सरकारसंग समन्वय र सहकार्यको नीति लिइने छ ।

१८.४.३. वडा नं. १, २ र ३ मा सडक संजाल पुऱ्याउन संघीय सरकार एवम् प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा आवश्यक समपूरक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.४.४. संघीय सरकार एवम् प्रदेश सरकार समेतको सहयोगमा आगामी दुई वर्षभित्र चिसापानी राडि मुसिकोट सडकको स्तरोन्नति गरिनेछ ।

१८.४.५. नगर क्षेत्र विशाल भुगोल छ । प्रशस्त खोलानाला र भेरी नदी समेत छिचोलेर वडाहरु एक आपसमा जोडिने अवस्था रहेको छ र यी सबै क्षेत्रमा बाह्रै महिना यातायात सेवा संचालन गर्न २५ वटा मोटर पुल जरुरी रहेको छ । यी मोटर पुल निर्माण गर्नु हाम्रो आर्थिक तथा प्राविधिक क्षमता बाहिरको विषय भएकोले प्रदेश तथा संघीय सरकारसंग समन्वय गरी ४ वर्षभित्र यी पुलहरु निर्माण गर्ने नीति लिईने छ ।

१८.४.६. सार्वजनिक यातायात सञ्चालन सम्बन्धि गुरुयोजना तयार गरी लागू गरिनेछ । नगर सरकार र सहकारी वा नीजि क्षेत्रको साभेदारीमा नगर यातायात सेवा संचालन गरिनेछ । नगरभित्रका स्थानीय रुटमा सञ्चालन हुने सवारी साधनहरुको वैज्ञानिक भाडादर तय गरी लागू गरिनेछ ।

१८.५ भवन तथा शहरी विकास सम्बन्धि नीति

१८.५.१. प्राकृतिक स्रोत, ऐतिहासिक, सामाजिक, सांस्कृतिक पहिचान र आर्थिक सामर्थ्यको आधारमा गतिशील गाउँ शहर निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गरिनेछ । यसको लागि शहरी विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड एवम् संहिताको पूर्ण कार्यान्वयन गरिनेछ । गाउँ क्षेत्रमा निर्माण हुने कच्ची घरहरुलाई समेत भुकम्प प्रतिरोधि बनाउन न्यूनतम मापदण्डको निर्माण गरी लागू गरिनेछ । संरचना निर्माण गर्नु पूर्व नक्सा पास गर्नुपर्ने कानूनी प्रावधानलाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ ।

१८.५.२. आर्थिक रुपमा विपन्न, लोपोन्मुख समुदाय र दलित जनताको लागि नेपाल सरकारले संचालन गरेको “जनता आवास कार्यक्रम”लाई व्यवस्थित र फलदायि तुल्याउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.५.३. यस आर्थिक वर्षमा एकीकृत, व्यवस्थित, वैज्ञानिक, सुरक्षित र हरित गाउँ शहर निर्माणको लागि गुरु योजना बनाई लागू गरिनेछ । सम्बन्धित जग्गाधनीहरुको सहमतिमा व्यवस्थित शहरको निर्माणको लागि जग्गा विकास कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८.५.४. वास्तविक अर्थमा नगरपालिका हुनको लागि आवश्यक न्यूनतम शहरी पूर्वाधार विकासको कार्यलाई यस वर्ष पनि तिब्रता दिईनेछ । रंगशालाको निर्माण, सुविधा सम्पन्न एवम् व्यवस्थित बसपार्कको निर्माण, राडीबजार एवम् सीमबजार क्षेत्रमा व्यवस्थित ढल व्यवस्थापन, पर्याप्त खुला क्षेत्र, पोखरी, ताल एवम् मनोरञ्जन स्थलहरुको निर्माण कार्यलाई विशेष जोड दिईनेछ । यी कार्यहरु संचालनको लागि प्रदेश तथा केन्द्र सरकारसंग सहकार्यको नीति लिईने छ ।

१८.५.५. खानेपानी, सरसफाई र फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा ढल व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान दिईनेछ । पूर्ण सरसफाईयुक्त नगरपालिका निर्माणको लागि वर्षेभरी सरसफाई अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

१८.५.६ सेवा सुविधा पुऱ्याउन र प्राप्त गर्न कठिन, विकासका लागि बाधक, अपायक र असुरक्षित स्थानमा रहेका छिटपुट वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरी पुर्नवासको व्यवस्था गर्न संघीय सरकारद्वारा कार्यान्वयनमा ल्याईएको जनता आवास कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयन गरिनेछ । यस आर्थिक वर्षमा त्यस्ता घर परिवारको पहिचान गरी पुर्नवासको लागि उपयुक्त स्थानहरुको खोजी गरिनेछ ।

१८.६. खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि नीति

१८.६.१ दिगो विकासका १७ लक्ष्यहरूमध्येको सफा पानी र पूर्ण सरसफाई सम्बन्धि लक्ष्य तोकिएको अवधिभित्र प्राप्त गर्न वातावरणमैत्री घरका १० सूचकहरूको कार्यान्वयन, पूर्ण सरसफाईयुक्त बडा घोषणा, एक घर एक धारा, एक घर एक शौचालय, एक व्यक्ति एक रुख, सुधारिएको चूलोको प्रयोग जस्ता कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा संचालन गरिनेछ। यस वर्ष राडि तथा सिम बजार क्षेत्रमा निर्मलीकरण गरेको खानेपानी आपूर्ति र पानीको मिटर जडान कार्य नमूनाको रूपमा प्रयोगमा ल्याइनेछ। बडा नं. २, ३ र ५ मा समेत यो कार्यलाई अगाडि बढाउने नीति लिईने छ। एक घर एक धाराको राष्ट्रिय अभियानलाई अगाडि बढाइनेछ।

१८.६.२. जलाधार संरक्षणको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ। बडाहरूमा सिर्जना अनुसार वृक्षारोपण गर्ने, महिनामा कम्तिमा दुई पटक सरसफाई अभियान संचालन गर्ने कार्यलाई अभियानकै रूपमा संचालन गरिनेछ। नगरपालिका केन्द्रमा हप्तामा एक पटक सरसफाई अभियान सञ्चालन गरिनेछ।

१८.६.३. सूचक निर्धारण गरी नमूना बडा घोषणा गर्ने कार्यको संचालनी गरिनेछ।

१८.६.४. विपन्न र विपन्न दलित घरपरिवारको अवस्थालाई मन्त्र गर्दै शौचालय निर्माणको लागि आवश्यक सामग्रीहरूको निःशुल्क व्यवस्था गरिनेछ। विद्यालय, सार्वजनिक स्थल एवम् सरकारी कार्यालयहरूमा अपांगमैत्री, बालमैत्री सार्वजनिक शौचालय निर्माणमा ध्यान दिईनेछ।

१८.६.५. 'Polluter Pay Principle' लाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ। फोहोरमैलाको वैज्ञानिक व्यवस्थापनका लागि ल्याण्डफिल्ड साइटको स्थापना गरिनेछ। फोहोरमैलाको वर्गीकरण गरी फोहोरलाई मोहरमा रूपान्तर गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ। यस आर्थिक वर्षमा कुहिने फोहोरबाट कम्पोस्ट मल निर्माणको कार्यलाई नमूनाको रूपमा सुरु गरिनेछ।

१८.७. गरिबी न्यूनिकरण सम्बन्धि नीति

१८.७.१. गरिबीको रेखामूनि रहेको जनसंख्या, गरिबीको गहनता, विषमता, Gini-Coefficient सम्बन्धि तथ्यांक संकलन गरी गरिबी उन्मूलनको लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ। गरिवको सिफारिस पत्र खोज्ने अवस्थाको अन्त्य गरी सबै नगरवासीले समृद्धिको प्रमाणपत्र प्राप्त गर्ने स्थितिको सिर्जना गरिनेछ।

१८.७.२. गरिबी निवारण कोषको प्रभावकारी सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमन गरिनेछ। ऋण लिने तर ऋणको दुरुपयोग गर्ने व्यक्ति वा समूह वा संस्थाहरूको पहिचान गरी दण्डित गरिनेछ। गरिबी निवारण कोष, उद्योग तथा उद्यमशीलता प्रवर्द्धन कोष तथा कृषि, वन तथा स्थानीय स्रोतसाधन र सीपमा आधारित उद्योगहरूको प्रोत्साहनको लागि ऋण तथा अनुदानको रूपमा छुट्ट्याईएको रकम नगरस्तरिय बचत तथा ऋण सहकारी मार्फत सञ्चालन हुने व्यवस्था मिलाईनेछ।

१८.८. पर्यटन सम्बन्धि नीति

१८.८.१. पर्यटन क्षेत्रलाई राष्ट्रिय अर्थतन्त्र एवं. यस नगरपालिकाको अर्थतन्त्रको प्रमुख आधारको रूपमा विकास गर्न प्राकृतिक, ऐतिहासिक, धार्मिक पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि सुक्ष्म ढंगले अध्ययन गर्ने तथा सोको लागि आवश्यक पूर्वाधार विकासमा जोड दिईनेछ । यस आर्थिक वर्षभित्र पर्यटन गुरुयोजना तयार गरी लागू गरिनेछ । गौतमहरुको उद्गम स्थल गोतामकोटमा आत्रय ऋषिको मन्दिर निर्माणका लागि केन्द्र तथा प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरिनेछ । “गौतमहरु गोतामकोट जाउँ, पूर्खाको थाकथलो चिनौं” अभियान संचालन गरिने छ । साइकुमारी काँडादह पदमार्ग निर्माण कार्यलाई विशेष पर्यटकीय योजनाको रूपमा अगाडी बढाईनेछ । “साइकुमारी जाउँ मनोकान्क्षा पुरा गरौं-सिस्ने हिमालको सुन्दरता र शितलताको महशुस गरौं” अभियान संचालन गरिने छ । यी अभियानहरुको लागि होटेल, होम स्टे संचालनमा प्रोत्साहन गरिनेछ । पर्यटकीय संभावना बोकेका एवम् पहिचान भएका अन्य पर्यटन क्षेत्रहरुको विकासको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१८.८.२. पर्यटकीय स्थलहरुको अध्ययन, पहिचान र प्रचारप्रसारको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ । पर्यटन पूर्वाधार निर्माण, प्रचारप्रसार र पर्यटक अनुकूल सेवा सुविधा विकासमा जोड दिईनेछ । पर्यावरण पर्यटन, युद्ध पर्यटन तथा एगरोपर्यटनको लागि संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

१८.९. वन तथा वातावरण सम्बन्धी नीति

१८.९.१. जैविक विविधताको संरक्षण, वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन, भू-क्षय नियन्त्रण, जलाधार संरक्षण, जनसंख्या व्यवस्था सम्बन्धि नीति, कानून तथा मापदण्डको व्यवस्था गरी लागू गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

१८.९.२. नगरपालिकाको लगानीमा वनमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ । वन क्षेत्रको वैज्ञानिक एवं. दिगो व्यवस्थापन गरी वनजन्य उत्पादन अभिवृद्धि गर्नको लागि बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजना लागू गरिनेछ । सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम, निजी वन विकास कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढङ्गले संचालन गरिनेछ । सडक लगायतका पूर्वाधार विकास गर्दा अनिवार्य रूपमा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१८.९.३. वनस्पति, पशुपंक्षी तथा अन्य प्राकृतिक स्रोतको उपलब्धताको आधारमा संरक्षण क्षेत्र वा सिकार आरक्ष स्थापनाको लागि सम्बन्धित विषयगत निकायसँग समन्वय गरी प्रक्रिया अगाडी बढाईनेछ ।

१८.९.४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्ययोजना बनाई लागू गरिनेछ । सबै घरपरिवारलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी आधारभूत तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.९.५. वन उपभोक्ता समितिको व्यवस्थापन गरिनेछ । वृक्षारोपन कार्यलाई अभियानकै रूपमा सञ्चालन गरी वातावरण संरक्षणमा जोड दिईनेछ ।

१८.१०. युवा तथा खेलकूद सम्बन्धि नीति

१८.१०.१. “स्वास्थ्यका लागि खेलकूद राष्ट्रका लागि खेलकूद” भन्ने राष्ट्रिय नारालाई सार्थक तुल्याईनेछ । नगरस्तरिय, अन्तर स्थानीय तहका खेलकूद प्रतियोगिताहरु सञ्चालनको लागि कार्यतालिका बनाई लागू गरिनेछ । सुविधा सम्पन्न खेलकूद मैदान निर्माणको कार्यलाई प्रदेश तथा केन्द्र सरकारको समेत लगानीमा यस वर्ष सम्पन्न गरिनेछ । खेलकूद क्षेत्रको विकासको लागि व्यवस्थित नीति बनाईनेछ ।

१८.१०.२. युवा शक्तिलाई उद्यमशिलता, स्वरोजगार र आय आर्जनमा केन्द्रित गर्न तत्काल छोटो अवधीको सीपमूलक एवम् व्यवसायिक तालिम दिइनेछ । युवाहरुलाई उत्पादनका क्षेत्रमा समर्पित गराई समृद्धिको रेखा कोर्नको लागि उत्पादन त्रिगेट बनाई परिचालन गरिनेछ ।

१८.१०.३. स्वयम्सेवक नगर प्रहरी गठन गरी परिचालन गरिनेछ । नगर प्रहरी सम्बन्धि विनियमावली, २०७४ मा उल्लेख भए अनुसारका कार्यहरु नगर प्रहरीबाट सम्पादन गरिनेछन् ।

१८.१०.४. विदेशबाट आएका युवाहरुलाई व्यवसायिक निरन्तरताको लागि ऋणको व्यवस्था गर्न संघिय सरकारसँग समन्वय गरिनेछ ।

१८.११. शिक्षा सम्बन्धि नीति

१८.११.१. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा शिक्षा क्षेत्रको सुधारको लागि भएका सकारात्मक प्रयासहरुलाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिईनेछ । विद्यालय अनुगमन प्रतिवेदन, २०७४ को पूर्ण कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८.११.२. संविधानत् प्राप्त शिक्षा सम्बन्धी अधिकारको पूर्ण कार्यान्वयनको लागि स्वीकृत भएका कानूनी व्यवस्थाहरुको परिपालनामा विशेष जोड दिईनेछ र आवश्यकताको आधारमा थप कानूनी व्यवस्था गर्दै जाने नीति लिईनेछ ।

१८.११.३. नगरपालिकामा स्थापना गरिएको शहिद स्मृति नमूना माध्यामिक विद्यालयलाई उत्कृष्ट शैक्षिक संस्थाको रूपमा स्थापित गरिनेछ । नमूना विद्यालय घोषणा कार्यक्रमलाई क्रमिक रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । नमूना विद्यालय सञ्चालनको लागि पर्याप्त बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.११.४. विद्यार्थी अनुपातमा शिक्षक व्यवस्थापन एवम् भौतिक संरचनाको निर्माणजस्ता कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ । विषयगत, योग्य एवम् सकारात्मक सोच भएका जनशक्तिलाई शिक्षा क्षेत्रमा स्वागत गरिनेछ ।

१८.११.५. ग्रामिण क्षेत्रको वर्तमान शैक्षिक परिवेशलाई व्यापक सुधार गर्ने नीति लिईनेछ । पञ्च वर्षिय विद्यालय शिक्षा सुधार परियोजना निर्माण गरी लागू गरिनेछ । शिक्षालाई अपांगमैत्री एवं. वालमैत्री बनाईनेछ । विद्यालय शिक्षा सुधार परियोजना अर्न्तगत भौतिक पूर्वाधार तथा शैक्षिक गुणस्तरको न्युनतम मापदण्ड बनाईनेछ । उक्त परियोजना लागू गर्न चाहिने आर्थिक

श्रोत तथा अन्य प्राविधिक सहयोग र परामर्श सेवा व्यवस्थाको लागि प्रदेश तथा केन्द्र सरकार एवं दातृ निकाय र गैर सरकारी संस्था समेत परिचालन गर्ने नीति लिईनेछ । यी सबैको समन्वयात्मक परिचालन तथा परियोजना कार्यन्वयनको लागि नगर शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा अर्न्तगत **विद्यालय शिक्षा सुधार समन्वय इकाई** गठन गरिनेछ । यस परियोजनालाई नगर शिक्षा कार्यालय मार्फत कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१८.११.६. माध्यामिक शिक्षा गुणस्तरिय बनाईने छ । विभिन्न प्राविधिक विषयहरूको पठन पाठनको व्यवस्था यहि आर्थिक वर्ष र आगामी शैक्षिक सत्रबाट गरिनेछ । यस नगरपालिकामा रहेको एकमात्र शिक्षा क्याम्पसलाई बहुमुखी क्याम्पस बनाउन आवश्यक सहयोग गर्ने नीति लिईने छ ।

१८.११.७. विपन्न वर्गका जेहेन्दार बालबालिकाहरूलाई छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिनेछ । भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी तुल्याई सामुदायिक विद्यालयहरूमा बालबालिका एवम् अभिभावकहरूलाई आकर्षित गर्न गुणस्तरिय पठनपाठनका अतिरिक्त आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा संचालित कार्यक्रमका अतिरिक्त अन्य विशेष आकर्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१८.११.८. विद्यालय सुधारको लागि सूचना प्रविधिको व्यापक प्रयोग गरिनेछ । विद्यालयको प्रशासनिक सुधार तथा नियमनको लागि ई-गभर्नेन्सको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१८.११.९. उच्च शिक्षा अध्ययन गर्न चाहने बालबालिकाहरूलाई छात्रवृत्ति तथा शुलभदरमा शैक्षिक ऋणको व्यवस्था गरिनेछ । सो ऋण नगरपालिका स्तरिय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था मार्फत दिने व्यवस्था मिलाईनेछ । यस आर्थिक वर्षमा पाइलोट, इन्जिनियरिङ, डाक्टर, अन्य प्राविधिक विषयहरू अध्ययन गर्न चाहने कम्तिमा २० जना विद्यार्थीहरूलाई ऋण सुरक्षणको सुनिश्चितता गरी शैक्षिक ऋण र ब्याज अनुदान तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.११.१०. स्वीकृत विद्यालय अनुगमन प्रतिवेदन, २०७४ अनुसार कायम भएका विद्यालयहरूको भौतिक संरचना निर्माण, पुस्तकालय स्थापना, शौचालय निर्माण, प्रयोगशाला सामग्रीहरूको व्यवस्था लगायतका कार्यहरूको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।

१८.११.११. उत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्न सफल विद्यालय, उक्त विद्यालयमा कार्यरत उत्कृष्ट शिक्षक एवम् उत्कृष्ट विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ । वार्षिक शैक्षिक क्यालेन्डर, वार्षिक कार्यतालिकाको निर्माण गरी शैक्षिक गतिविधिहरू संचालन गर्ने नीतिलाई निरन्तर रुपमा लागू गरिनेछ ।

१८.११.१२. जोखिमको वहन गरिरहेका बालबालिकाहरूको उद्धार एवम् संरक्षणको लागि आपत्कालिन बाल उद्धार कोषको स्थापना गरी संचालन गरिनेछ । विशेष क्षामता भएका बालबालिकाको लागि विशेष शिक्षा संचालनको लागि सहयोग गरिनेछ ।

१८.११.१३. विद्यालयमा शिक्षकहरूको क्रियाकलाप, पठनपाठनको अवस्था र समग्र विद्यालयमा हुने गतिविधिहरू सुक्ष्म ढङ्गले अध्ययन गरी नगरपालिकामा प्रतिवेदन गर्न शिक्षा, युवा तथा

खेलकूद शाखा अन्तर्गत रहने गरी विद्यालय नियमन ईकाइको गठन गरिनेछ । विद्यालय अनुगमन, नियमन र मूल्यांकनको कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।

१८.११.१४. व्यवसायिक एवम् सीपमूलक तालिम केन्द्र निर्माणको कार्यलाई प्रदेश तथा संघीय सरकारको समेत सहकार्यमा आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को पहिलो चार महिनामा सम्पन्न गरी संचालनमा ल्याईनेछ । शिक्षा, युवा तथा खेलकूद शाखा अन्तर्गत व्यवसायिक एवं सीपमूलक तालिम ईकाई गठन गरिनेछ ।

१८.१२. लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति

१८.१२.१. लैंगिक समानता, महिला सशक्तीकरण, लैंगिक मुलप्रवाहीकरण र महिला सहभागिता वृद्धि गर्ने नीतिलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । संचालित आयोजना तथा कार्यक्रममा कम्तिमा ४० प्रतिशत महिला र कम्तिमा १० प्रतिशत अपांग वा अल्पसंख्यक वा दलित समुदायको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ । लघु उद्यम तथा सिप विकास सम्बन्धि कार्यक्रमहरूमा लक्षित वर्ग, क्षेत्र, समुदायको सहभागितालाई पहिलो प्राथमिकतामा राखिनेछ ।

१८.१२.२. जुनसुकै किसिमका महिला हिंसा विरुद्ध कठोर कदम चालिनेछ । महिला हिंसाको प्रमुख कारणको रूपमा रहेका अशिक्षा, अभाव, अन्धविश्वास र पछ्यौटेपन हटाउन विशेष अभियानात्मक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१८.१२.३. संविधानले मौलिक हकको रूपमा सुनिश्चित गरेका महिला, दलित, जनजाती, अपांग, बालबालिका, विपन्न वर्गसम्बन्धि अधिकारको अक्षरस कार्यान्वयन गर्न विशेष जोड दिईनेछ ।

१८.१२.४. असल सामाजिक मूल्य मान्यताको संरक्षण एवम् संवर्द्धन गरिनेछ । बाल विवाह गर्ने तथा गराउने दुबैलाई कानूनको कठघरामा उभ्याईनेछ । बालविवाह, बहुविवाह, दाइजो प्रथा, बोक्सीको आरोप छुवाछुत एवम् अन्य सामाजिक कुरिती उन्मूलन गर्न विशेष सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१८.१२.५. लक्षित वर्ग, क्षेत्र एवम् समुदाय केन्द्रित व्यवसायिक एवम् सीपमूलक तालिमहरू सञ्चालन गरी त्यस्ता वर्गको सशक्तीकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । प्रत्येक वडामा अनिवार्य रूपमा स्थापना हुने टोल विकास संस्थाहरूमा लक्षित वर्गहरूको सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।

१८.१२.६. राज्य व्यवस्था परिवर्तको लागि भएका युद्ध र आन्दोलनका सहिद परिवार तथा धार्इते योद्धा हरुको सम्मान, संरक्षण र आर्थिक मूल प्रवाहिकरणमा समाहित गर्ने नीति लागु गरिनेछ ।

१८.१२.७. समाजमा कुसंस्कारको रूपमा रहेको बालविवाहलाई न्यूनिकरण गर्न टोल, वडा एवं नगरपालिका स्तरमा चेतनामूलक कार्यक्रम गर्नका साथै कानुनी कारवाहीलाई कडाइका साथ लागु गरिनेछ ।

१२.१२.८. टुहुरा, अनाथ एवं संरक्षण विहिन बालबालिकालाई वैकल्पिक संरक्षणका लागि उचित व्यवस्थापनमा पहल गरिनेछ । अनाथ तथा जोखिमयुक्त बालबालिकाका लागि सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१२.१२.९. शिक्षावाट विमुख बालबालिकालाई शिक्षाको पहुँचमा ल्याउने कार्यक्रम तय गरी विद्यालय उमेरका सम्पूर्ण बालबालिका शिक्षाको मुलधारमा ल्याइने छ ।

१२.१२.१०. बाल संरक्षण नीति लागु गरी बालबालिकाको संरक्षणमा जोड गरिनेछ ।

१२.१२.११. विद्यालय, वडा र नगरपालिकामा बालक्लव एवं संञ्जाल गठन गरी क्रियासिल गरिनेछ ।

१२.१२.१२. पारिवारीक संस्कार एवम् पोषणको अवस्थामा सुधार गर्न टोल र वडा स्तरमा अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१२.१२.१३. महिला शसक्तिकरणको लागी प्रत्येक टोल, वडामा महिला समूह एवं समिति गठन गरी नगरपालिकामा सुचिकृत गरिनेछ । सूचीकृत सबै समूहलाई अनुशिक्षण तालिम दिइनेछ ।

१२.१२.१४. प्रत्येक वडामा रहेका महिला समितिलाई आयआर्जन सम्बन्धी तालिम दिई आयआर्जनमूलक व्यवसायमा आवद्ध गरिनेछ ।

१२.१२.१५. लैंगिक हिंसा, घरेलु हिंसा न्यूनिकरण गर्न कानुनी एवं चेतनामूलक कार्यक्रममा जोड गरिनेछ ।

१२.१२.१६. जेष्ठ नागरिक आफ्नै सन्तानवाट अपहेलित, घृणित व्यवहारले जोखिममा रहेको हुदाँ समाजमा जेष्ठ नागरिकलाई सम्मानपूर्वक वातावरणमा जिउने अवस्था सुनिश्चित गरिनेछ । साथै जेष्ठ नागरिकलाई संरक्षण गर्न दुर्व्यवहार गर्ने सन्तान वा व्यक्तिलाई कानुन अनुसार दण्डित गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।

१२.१२.१७. अपांगता भएका व्यक्तिलाई सीपमूलक एवम् व्यवसायिक तालिम प्रदान गरी रोजगारमा जोड गरिनेछ ।

१८.१३. विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धि नीति

१८.१३.१. नगरको समृद्धिको लागी विज्ञान र प्रविधिको क्षेत्रबाट प्राप्त हुन सक्ने लाभ, अवसर र संभावनालाई खोजी गरी यस क्षेत्रमा संख्यात्मक र गुणात्मक विकास गरिनेछ ।

१८.१३.२. नगरपालिकाभिन्न विज्ञान, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न माध्यामिक तहका सबै विद्यालयहरुमा प्राविधिक विषयको पठनपाठनको व्यवस्था गरिनेछ । माध्यामिक तहका सबै विद्यालयहरुमा कम्प्युटर शिक्षक, कम्प्युटर ल्याव, विज्ञान प्रयोगशाला, विद्युतीय हाजिरीको व्यवस्था गरिनेछ ।

१८.१३.३. विद्युतीय शासनको लागी आवश्यक पहल गरिनेछ । लेखा, राजश्व प्रणालीलाई सफ्टवेयरको प्रयोग गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।

१८.१३.४. विज्ञान तथा प्रविधि सम्बन्धि योजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८.१३.५. नगरपालिका कार्यालयमा तीव्र गतिको इन्टरनेट सेवा सहितको विद्युतीय पुस्तकालयको स्थापना गरिनेछ । स्थापना हुने पुस्तकालयलाई सामुदायिक सूचना केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।

१८.१४. संस्थागत विकास, सुशासन तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धि नीति

१८.१४.१ सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, पेशागत अनुशासनप्रति प्रतिबद्ध, पारदर्शी, भ्रष्टाचारमुक्त, प्रविधियुक्त, जनउत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाउँदै लगिनेछ । भ्रष्टाचार गर्ने र गराउने दुवैलाई दण्डित गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।

१८.१४.२. नगरपालिका तथा प्रत्येक वडामा सूचना तथा तथ्यांक व्यवस्थापनको लागि सूचना तथा अभिलेख व्यवस्थापन केन्द्रलाई व्यवस्थित गरिनेछ । वडा कार्यालयबाट हुने गरेका सार्वजनिक सेवाप्रवाह तथा विकास निर्माण सम्बन्धि कार्यको मासिक रूपमा प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१८.१४.३. सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण, सार्वजनिक परिक्षण, व्यवस्थापन परिक्षण, गुनासो व्यवस्थापनमा उपयुक्त विधि निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । 'जनतासँग अन्तरक्रिया' कार्यक्रमलाई निरन्तर रूपमा कार्यातालिका बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । प्रत्येक तीन महिनामा सार्वजनिक निकायले गरेका कार्यहरू सार्वजनिक गर्नुपर्ने प्रावधानलाई कडाईकासाथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८.१४.४. वडा कार्यालय एवम् नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन निर्माणको लागि आवश्यक जग्गा प्राप्तिलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । निःशुल्क रूपमा जग्गा प्राप्त गर्ने वडाहरूलाई भवन निर्माणको लागि पहिलो प्राथमिकतामा राखिनेछ । आगामी दुई वर्षभित्र नगरपालिका एवम् सबै वडा कार्यालयहरूको आफ्नै भवन हुनेछन् ।

१८.१५. सञ्चार सम्बन्धि नीति

१८.१५.१ सूचना तथा संचार प्रविधिबाट अहिले पनि नगर क्षेत्र विकट छ । नगरमा संचालित एफएम रेडियोको प्रसारण क्षेत्र विस्तार गरिनेछ । सूचना तथा संचार प्रविधिको विकास गरी सर्वसुलभ इन्टरनेट सेवा विस्तारको लागि विशेष पहल गरिनेछ ।

१८.१५.२. सर्वसुलभ संचार सुविधाको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्न संघीय सरकार एवम् प्रदेश सरकारसँग विशेष पहल गरिनेछ ।

१८.१६. सरकारी तथा गैर सरकारी संघ-संस्था सञ्चालन सम्बन्धि नीति

१८.१६.१. नगरपालिका क्षेत्रमा कार्य गर्न इच्छुक गैरसरकारी संघसंस्थाले नगरसभाबाट अनिवार्य रूपमा बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गराई नगरपालिकाको संचित खाताबाट नै निकासी हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । नगरसभाबाट स्वीकृत नगराई कुनै पनि बजेट तथा कार्यक्रम संचालन गर्न पाईने छैन ।

१८.१६.२. कुनै पनि सरकारी, गैर सरकारी संघसंस्था, निकाय, क्षेत्र, विषयगत कार्यालयले नगरपालिकाभित्र आयोजना, कार्यक्रम संचालन गर्नुपूर्व नगरपालिकाको स्वीकृति लिने, नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम अनुरूप आयोजना वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ ।

१८.१७. स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति

१८.१७.१. प्रदेश सरकार एवम् संघीय सरकारसँगको समन्वय र सहयोगमा २५ शैयाको अस्पताललाई व्यवस्थित ढङ्गले सञ्चालन गरिनेछ । अस्पताल सञ्चालनको लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, औषधि उपकरण, दक्ष जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ । अस्पताल सञ्चालन सम्बन्धि कार्यविधि बनाई लागू गरिनेछ ।

१८.१७.२. अति विपन्न समुदायका नागरिकहरूको स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चितताको लागि स्वास्थ्य विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाईनेछ । त्यस्ता समुदायका परिवारको लागि स्वास्थ्य विमा वापतको रकम नगरपालिकाले नै अनुदानको रूपमा उपलब्ध गराउनेछ ।

१८.१७.३. सञ्चालनरत शहरी स्वस्थ ईकाइहरूलाई थप सुदृढ गराई सुविधा सम्पन्न बनाईनेछ । केन्द्र सरकारको समन्वयमा क्रमशः वडा नं.१, ३, ६, १३, ८, १०, १२, र १४ मा स्वास्थ्य ईकाइ संचालनको पहल गरिनेछ ।

१८.१७.४. एम्बुलेन्स सेवालालाई चौविधै घण्टा सुचारु गरिनेछ । “रोग लागेर उपचार गर्नुभन्दा रोग नै लाग्न नदिनु उपयुक्त हुन्छ” भन्ने मान्यता अनुसार व्यक्तिको व्यवहार र आचरणमा सुधार गर्न सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । नगरपालिका केन्द्रमा नागरिक आरोग्य कार्यक्रम अन्तर्गत व्यायाम तथा योगा कक्षा सञ्चालन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।

१८.१८. सहकारी तथा गरिबी निवारण सम्बन्धि नीति

१८.१८.१. आठविसकोट नगरपालिकामा रहेको गरिबी न्यूनीकरण गर्न प्रदेश सरकार एवम् संघीय सरकारसँगको सहकार्यमा ‘गरिबी विरुद्ध साझा अभियान’ अन्तर्गत विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१८.१८.२. ‘सम्बृद्ध नगरका लागि सहकारी अभियान’ अन्तर्गत सहकारीलाई सम्बृद्ध नगरपालिका र समाजवाद निर्माणको प्रमुख आधार स्तम्भको रूपमा विकास गर्न र समाजवादको अभ्यास गर्ने गाउँको रूपमा प्रत्येक वडालाई केन्द्रित गरी सबै नगरवासीहरूको सहकारी संस्थामा शेयर कायम हुने गरी विषय क्षेत्रगत सहकारी संस्थाहरूको स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ ।

१८.१८.३. संघीय सरकार एवम् प्रदेश सरकारको ‘गाउँ-गाउँमा सहकारी, घर-घरमा रोजगारी’ को नारालाई सार्थक तुल्याउन सहकारी मार्फत कृषिजन्य र वनपैदावारमा आधारित उद्योगको स्थापना गरी रोजगारी सिर्जना गरिनेछ ।

१८.१८.४. युवा बेरोजगारीलाई सम्बोधन गर्न युवा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । दलित महिला, द्वन्द्वपीडित, विपन्न तथा सीमान्तकृत समुदायको आत्मनिर्भरताको लागि लक्षित वर्ग विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१९. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहविचमा समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको भावना विकास गर्न सकेमा मात्र राष्ट्रिय एकता अभिवृद्धि गर्न बल पुग्ने, विभिन्न वर्ग, क्षेत्र, समुदायविचको भावनात्मक सम्बन्ध प्रगाढ हुने र आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको काम सहज हुनेछ । जनताको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रुपान्तरणमा नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेको लक्ष्य हासिल गर्न नगर कार्यपालिका प्रतिवद्ध छ ।

२०. अन्त्यमा, नेपालको संविधान कार्यान्वयनको क्रममा नगर सरकारको तर्फबाट प्रस्तुत गरिएको पहिलो नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा महत्त्वपूर्ण योगदान पुऱ्याई यो दोस्रो नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउने सुअवसर प्रदान गर्ने सबै नगरवासी सम्पूर्ण जनसमुदाय, नगर कार्यपालिका र नगर सभाका सदस्यज्युहरु, राजनीतिक दल एवम् भातृसंगठनका प्रतिनिधिहरु, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु, सुरक्षाकर्मी, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, संचार जगत सबैलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

नगर र नगरवासीको जय होस

धन्यवाद ।

आठविसकोट नगरपालिका, रुकुण प्रान्त